Студент?

Ж У Р Н А Л

УКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ ГРОМАДИ

Ч. 4.

Б Е Р Е З Е Н Ь

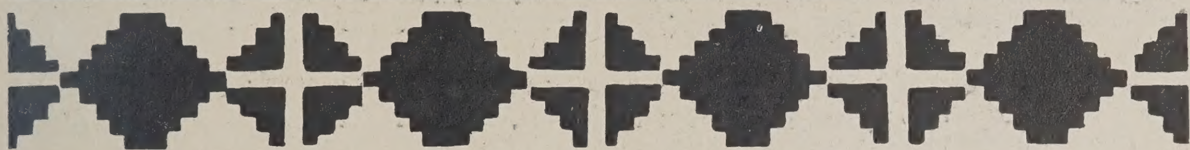
Р Е Д А Ґ У Є   К О Л Е Ґ І Я

РІК. II.   М Ю Н Х Е Н   1946.

З М І С Т

ВЕЛИКОМУ КОБЗАРЕВІ

1814 – 1946

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

/ПРОЧИТАВШИ ГЛАВУ XXXV. У ІСАЇЇ./

Радуйся,ниво неполитая!
Радуйся,земле,не повитая
Квітчастим злаком! Розпустись,
Рожевим крином процвіти!
І процвітеш,позеленієш,
Мов Іорданові святії
Луги,зелені береги.
І честь Кармилова,і слава
Ливанова,а не лукава,
Тебе укриє дорогим
Золототканним,хитрошитим,
Добром та волею підбитим,
Святим омофором своїм.
І люди темнії незрячі
Дива Господнії побачать.

І спочинуть невольничі
    Утомлені руки,
І коліна одпочинуть,
    Кайданами куті.
Радуйтеся, вбогодухі!
    Не лякайтесь дива!
Це Бог судить,визволяє
    Довготерпеливих
Вас убогих,і воздає
    Злодіям за злая.

    Тоді,як,Господи,святая
На землю правда прилетись,
Хоч на годиночку спочить,
Незрячі прозрять,і кривії,
Мов серна з гаю,помайнують,
Німим отверзуться уста,
Прорветься слово,як вода,
І дебр-пустиня неполита,
Сцілющою водою вмита,
Прокинеться,і потечуть
Веселі ріки,а озера
Кругом гаями поростуть,
Веселим птаством оживуть.

Оживуть степи,озера,
    І не верстовії,
А вольнії,широкії,
    Скрізь шляхи святії
Простеляться; і не найдуть
    Шляхів тих владики.
А раби тими шляхами,
    Без ґвалту і крику,
Позіходяться докупи,
    Раді та веселі,
І пустиню опанують
    Веселії села.

25.III.1859.

Вол. Дорошенко

ШЕВЧЕНКО Й МИ.

/Думки про геній Шевченка й наше відношення до нього/.

Геній - всенародній і загалом універсальний. Геній - глибоконаціональний і заразом загальнолюдський. Геній невмирущий, він вічний. Геній не старіється, він завжди новий. Геній переростає своє покоління. Геній переживає свою добу. Геній живе в поколіннях. Кожне з них по-свойому сприймає його. По-свойому відчуває його вплив, його вагу. По-свойому розуміє і вивчає його. І щодалі, тим щораз глибше, всебічніше виявляється многогранність генія. Геній незрівняний і незрівняльний. Геній - явище виїмкове. Приклади: Гомер, Датне, Шекспір, Гете. І кожен із них серед інших велетнів духа - нетільки свого народу, або свого часу - стоїть, як недосяжний Еверест серед могутньої родини Монблянів та Ельбрусів.

У нас, українців, таким виїмковим світляним феноменом є Тарас Шевченко. Він для України не просто собі навизначніший, найталановитіший із поетів. Це занадто мало. Він - наш пророк і вождь. Відродитель української нації. Pater patriae ukrainiensis.

Вже сама та обставина, що український народ ос уже 85-й рік - рік за роком святкує його роковини, свідчить про небуденне значіння для нас цієї небуденної людини. Аджеж ні Котляревського, ні Квітки, ні Марка Вовчка, ні Нечуя-Левицького, ні Панаса Мирного, ні інших високозаслужених і славних мистців слова не згадуємо так часто і з такм пієтизмом, як, саме, Шевченка. Це не припадок. Це вияв інтуїтивного відчуття цілого нашого народу - на всьому просторі широкої української землі - величезної ваги Шевченка для України. І чим далі, тим щораз ширших розмірів прибирає у нас його культ. Тепер просто й подумати не можна якогось трохи більшого скупчення українців, якоїсь громади земляків, де б не відбувалося щорічне Шевченкове свято. Виглядало б це просто на блюзнірство. Але ми не сміємо допустити, щоб цей культ великого пророка землі української обернувся в порожню бездушну, формальність. Ми не сміємо робити з ворога ідолів ідола та обмежуватися сами кадилом. До живої душі поетової, що виллялась у його вогненних поезіях, повинні ми підходите теж із відкритим серцем і живою душею. Якщо ми, дійсно, українці, якщо ми, справді, любими свою батьківщину і вважаємо себе вірними її синами й дочками, то не можемо не любити того, що возлюбив Україну понад усе, що поклав за неї життя й ладен був, віддати за неї й свою душу. А як же любити, не знаючи? Отже повинні ми розуміти, за що шануємо свого генія. Ми не можемо, не сміємо: не знати життя і творів великого борця за волю України, за кращу долю свого народу. Ми повинні щодо цього, йти слідами всіх культурних народів, де існують окремі товариства, що вивчають життя і творчість своїх геніїв, де виходять, спеціяльно їм присвячені журнали, де нема людини, що не знала б про свого велетня.

Читаючи й вивчаючи Шевченкові твори й біографію, кожен із нас знайде багато повчального і цінного для себе. Зокрема його "Кобзар" - це справжнє наше національне евангеліє, евангеліє правди й волі, де роскидані перли мудрости, які ніколи не стратать для нас своєї ваги. І чоловіки й жінки, старі й молоді, хлопці й дівчата, юнаки й діти, вчені й невчені, світські й духовні, "пани"-інтеліген-

ти й прості селяни та робітники - всі п'ють із живої криниці його духа. Шевченко бо стоїть понад усіма нами,понад усім українським народом,понад станами,понад партіями,понад віком і полом. Він усенародній.

Кожен - повторяю - знайде в Шевченка щось для себе і як член української нації,і як людина взагалі,як окрема індивідуальність. І хоч писав він тільки поезії та повісті,а не трактати про політику,філософію,релігію чи мораль,проте всі головні проблеми людського життя і співжиття в родині,громаді,церкві й державі,відносини народні й міжнародні зачеплені в його творах. Тому можна говорити про Шевченка нетільки як про поета,нетільки як про борця за визволення рідного краю й народу,але й як про соціолога,політика,громадського діяча,філософа,психолога,моралiста й педагога,великого вчителя,як треба жити.

Розкидані в Шевченкових творах,думки можна назагал систематизувати в такі головні групи: родина,громада,батьківщина,держава й церква. Родина для Шевченка - це основа здорової національної спільноти. Тут стоїть він на ґрунті української народньої традиції,яка високо ставляє родину й суворо карає порушників її основ. Шевченко зворушливими словами малює родинне життя й відносини.Зокрема з великою ніжністю,просто з побожністю ставиться він до материнства. Слово "мати" для нього велике,святе слово. А "хто матір зневажає,того Бог карає",каже він. І найлюбіша картина для Шевченка - це мати молодая з своїм дитяточком малим,як рівно ж і молодая пара. Незвичайно ніжно малює Шевченко і дітей,яких дуже любив і які - як знаємо з його життепису - теж цілою душею своєю прилипали до "дядка Тараса". Матір підносить поет на п'єдестал Матері Божої,якій складає натхненні гимни в своїх поемах. Україна у Шевченка теж рідная мати,великострадальна.

Торкаючися громадянських відносин,Шевченко гостро повставав проти всякої неволі та гноблення: проти неволі соціяльної - кріпацтва й проти неволі політичної та національної - гноблення України колись Польщею,а потім Росією,і нетільки України,але й інших народів - черкесів,киргизів та інш. Полум'яними словами бичував Шевченко царську тиранію і кликав земляків до кривавої боротьби за волю рідного краю. Кликав єднатися й брататися та одноодушно й одностайно ставати до бою з загарбницькою Росією та її насильницьким режимом.

"Свою Україну любіть,
Любіть її во время люте,
В останню тяжкую минуту
За неї Господа моліть!"

звертався він до земляків та наказував їм:

"Вставайте,кайдани порвіте
І вражою,злою кров'ю
Волю окропіте!"

А рівночасно гнівними словами картав рідних зрадників-перевертнів та насильників. Увесь "Кобзар" перейнятий цими закликами - любити Україну та боротися за неї.

Але якою ж хотів бачити свою батьківщину наш великий поет? У згоді з ідеями Кирило-Методіївського Братства уявляв Шевченко Україну свобідною республикою,де нема ніякого насильства,ніякої неволі - ні соціяльної,ні політичної. Де люди вільні,освічені й національно свідомі. Коротко кажучи,був Шевченко щирим демократом, прихильником народоправства. Цей свій політичний ідеал він виразно й недвозначно висловив у поемі "Юродивий".

"Коли ми діждемося Вашінґтона
З новим і праведним законом?" -

питається він тут і зараз же відповідає:

"А діждемось таки колись!"

В цих словах міститься відповідь усім тим,що намагаються: залучити Шевченка до своєї монопартії,до прихільників своєї тоталітарної системи,однаково - білої,чи червоної.

Великий Тарас закликав земляків до однодумности й одностайности в боротьбі з усяким насильством за волю людини і громадянина, але ж не до рабського послуху наказам якогось надрядного партійного батога.

Так само не був Шевченко й ненависником чу оплемінників у дусі німецького нацизму. Борючися з плянтаторами свого рідного народу, він не міг плекати думки про панування над якимсь чужим народом. Вона була йому органічно гидка. Він не будував щастя свого народу на нещасті другого. В основу міжнародніх взаємин клав Шевченко не брутальну силу кулака,а злагоду і згоду,так само,як і у внутрішніх відносинах його ідеалом було,"щоб брат брата не різали".А щоб провести в життя високі ідеали правди,добра і справедливости,треба просвіти й науки. І у Шевченка знаходимо чимало цікавих і повчальних думок на цю тему. Всі ми добре знаємо його заклики: "у ч и т и с я, д у м а т и, ч и т а т и і ч у ж о г о н а у ч а т и с ь і с в о г о н е ц у р а т и с ь",його заклики: шанувати рідне слово й творити власне українське письменство - літературу і науку - незалежно від москалів. Пригадайте його передмову до другого "Кобзаря": "А на москалів не вважайте,нехай вони пишуть по-своєму,а ми по-своєму. У їх народ і слово - і у нас народ і слово". Та накликаючи до науки й просвіти,Шевченко гостро повставав проти поверховної учености,бездушного засвоєння чужих ідей,наслідування чужих зразків,зовсім непридатних для України, а то й шкідливих для неї.

"Якби ви вчились так,як треба,
То й мудрість би була своя" -

каже він у своїм знаменитім "Посланії до земляків". І там же таки читаємо отсі рядки:

"А ви претеся на чужину
Шукати доброго добра... Найшли,
Несли,несли з чужого поля
І в Україну принесли
Великих слів велику силу,
Та й більш нічого"...

Та Шевченко не обмежувався самими-но закликами. Ми знаємо,що, вернувшися з заслання,він заходився на ділі працювати для народньої освіти й склав навіть "Букваря" для народніх шкіл на Україні.

Переходячи нарешті до Шевченкових думок про релігію і церкву, мусимо зазначити,що Шевченко зовсім не був атеїстом. Навпаки: був людиною щирорелігійною,але рішучим ворогом церкви,що служить не Богові,а політиці насильства - церкви,що піддержує тиранію,або сама вживає насильства для здобуття собі впливу й пастви.

Зокрема був Шевченко завзятим ворогом російського "казенного", офіційного православія,яке стояло на послугах уряду. Він називав його зневажливо візантійством та прирівнював до поганства. Релігійність Шевченка тісно зв'язана з релігійність українського народу, прив'язаного до своєї рідньої церковної традиції,такої відмінної від московської. І носіїв цієї староукраїнської церковної традиції, традиції церкви,яка тісно була зв'язана з народом,служила йому і боронила його,- Шевченко любив і поважав та з пієтизмом і пошаною озивався про них у своїх творах.

Розуміється,трудно в короткій статті вичерпати ввесь той матеріял для характеристики Шевченкових поглядів,який подибуємо в його творах,не тільки у поезіях,але й у прозі - повістях,щоденнику та листуванні. Хочу проте нагадати про одну великоважну прикмету його безсмертного "Кобзаря",а саме,що "Кобзар" був,є і останеться навіки найкращим підручником рідньої історії для українського народу, бо у своїх поезіях показав нам Шевченко: "х т о м и, ч и ї с и н и, к и м, з а щ о з а к у т і" й цим велико причинився до національного освідомлення широких мас українського народу.

Хто розуміє,яке значіння в системі національної освіти має знання рідньої історії,той може належно оцінити "Кобзаря",що вогненними словами,у високомистецькій формі малює картини минулого України, її лицарів - борців за волю,та її сучасну гірку долю. За царату,коли на Україні заборонено було й згадувати за колишню її незалежність від Московщини,"Кобзар" був для нашого народу єдиним джерелом для пізнання рідньої історії. Та й за теперішнього ладу на Україні,коли спотворюється й плюгавиться славна минувшина України та її вождів,"Кобзар становить чи не єдину протиотруту,ширеним згори,єдинонеділимським тенденціям.

Та "Кобзар" цінний для нас нетільки своїм змістом,але й своєю прегарною формою,незвичайною різноманітністю й різнобарвністю свого вірша,чистостихійною,вибуховою силою слова. Завдяки своїй мелодичности,своїй високомистецькій красі,Шевченкові поезії глибоко западають у нашу душу,цілком її полонюючи,й дають нам велику душевну,чисто естетичну насолоду.

В парі з великою вагою для нас Шевченкових творів іде й його страдницьке життя,що є правдивим уособленням долі України. Великий Тарас нетільки словом учив нас - любити рідній край і боротися за нього,але й ділом,на власному прикладі. А при тому він ніколи не зрадив своїх ідеалів,не угнувся під ударами царської тиранії і,хоч як тяжко йому приходилося,ні разу не заломився. Згадаймо хоча б його різке реаґування підчас перебування на Україні на жорстоку поведінку з кріпаками панів та їх прибічників. Згадаймо його мужню поставу підчас слідства в 1847 та 1850 рр.

Великий борець за волю України Шевченко й на засланні не переставав ,боротися з царською тиранією,складаючи свої вогненні поезії.

"Караюсь,мучуся,але не каюсь!
Люблю,як щиру,вірну дружину,
Як безталанную свою Вкраїну" -

відзивався він про свою творчість на засланні.

Отся тверда постава Тарасова,його мужність і відвага повинні бути прикладом і для нас,а вже для молоді спеціяльно,яким повинен бути правдивий син своєї батьківщини,якщо він дійсно прагне її визволення.

В яких би тяжких умовах ми не були,ми повинні бути такими ж сильними духом,як і він. Повинні не тратити,як і він,надії на кращу долю рідного краю й так само,як і він,твердо вірити,що "в о с т а н е У к р а ї н а, с в і т п р а в д и з а с в і т и т ь і п о м о л я т ь с я н а в о л і н е в о л ь н и ч і д і т и".

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

Переклав на англ. О. Івах

ЯК УМРУ, ТО ПОХОВАЙТЕ - MY LAST WILL

When I die, then have me buried
On a Cossack's mound
Mid the rolling and far-reaching
Ukraina's ground,
So that I may see the wheat-lands
And the Dnieper's crags,
And may hear his mighty waters
Roaring o'er, the snags.

When the steams of Ukraina,
Roaring angrily,
Bring the dying foeman's blood-drops
To the stromy sea,
I scall leave the hills and wheat-lands,
Flying to the sky
To praise God, but till that moment
His reign I deny.

Leave alone my lofty barrow;
Rise and break your chain!
Water liberty with blood-drops
Of they foeman slain!
When you sing, my future brethren,
Praising liberty,
In the family of freemen
Kindly mention me.

H o n o r e E w a c h

ДУМИ МОЇ, ДУМИ МОЇ - O MIEI DUMI, O MIEI DUMI...

O miei d u m i, o miei d u m i!
miei unici amici!
oh! non mi abbandonate
nell' ora più triste...
Ma volate, o mie colombelle
dall' ali azzure,
del Dnjepr largo-scorrente
a vagar per le steppe
coi miseri Kirghisi!!
che sono poveri,
che sono miseri ma liberi:
pregano ancora Iddio!...
Venite volando, o miei amati;
dai silenziosi ruscelli
v' invoco, come fanciullo,
e con voi piango...

Пер. на італ. W. Giusti

ТАРАС ШЕВЧЕНКО Переклав на англ. К.Е.Менінг

ЗАСПІВ ДО ПОЕМИ "ГАЙДАМАКИ" - THE HAYDAMAKI
(уривок) (Prologue)

Sons of mine, O haydamaki!
Broad's the world,and freedom!
Sons of mine,go out to revel
And to try your fate!
Sons of mine,who still are youthful,
Children still untutored!
Who of you without your mother
In the world is practised?
Sons of mine! My little eagles!
Fly to Ukraina!
Though you grow adult and active,
Foreign land's a hindrance.
There your spirit gain more knowledge,
Keep itself untarnished;
There... O there... 'tis hard,my children!
When they let you in a cabin,
Jesting they will smile upon you;
Such,they say,are people;
All that's written and that's printed
Even blame the sunlight:
"Not from there they saylight cometh.
Right it never shineth.
That is why it is so needed..."
What can you be doing?
You must listen,mayble truly
Shines the sun in error,
As the writers read their writings.
And the years have wisdom!
What can they to you be telling?
Yes, I know your glory!
They deceive you,ridicule you,
Throw you 'neath the benches.
"Let them feast,they all make answer,
Till the father rises
And will tell us in our language
Of our famous hetmans,
Or the fool will rise and tell us
In dead words that bore us.
That there was some strange Yarema
At the bead of all our forces
In the raids! A fool and folly!
Beaten they can astmer nothing;
Of the Cossacks,of the hetmans,
Lafty tombs are with us.
Nothing else remains among us
And these too they ruin;
And he wishes us to hearken
To the elders chanting.

Vain the labor, O sir brother!
Ifyou wish for money,
Praise that man and each great marvel!
Sing about M a t r y o s h a
Or P a r a s h a, w h o's o u r p l e a s u r e,
S u l t a n s[1], s p u r s, a n d p a r q u e t.
There is glory! If you're singing
'S e e t h e b l u e s e a p l a y i n g',
He is weeping; and together
All your group of hearers
In their coats of gray..."
True 'tis,wise men!
Thank you for the counsel!
Warms the leather,but I'm sorry
That it ill becomes me,
And your wise advice you're breaking
With a stubborn slander.
Pardon me and talk without me!
I will still not hearken,
Will not call you to my circle;
You are wise,good people,
I'm a fool and unattended,
In my little cabin,
I am singing, I am sobbing
Like the little children.
I am singing: "See the blue sea",
Hear the wind a-blowing,
Black's the steppe and with its breezes
Speaks the tomb forsaken.
I am singing; there are ruins,
Tombs that rise still higher,
Till a path the Zaporozhtsy
To the sea will open;
Atamans on swift black horses
Rob and plunder always
'Fore their hosts; the rivers flowing
'Mid the guns of heroes
Howl and groan in anger growing,
Till they sing more fiercely!
Yes, I hearken and I study,
Learning from the elders:
What,my Fathers,do you tell me?
"Son,it is not cheerful!
For the Dnieper's angry at us,
Ukraina's weeping".
And I weep. That self-same hour
In their shining squadrons
Atamans set out a-marching,
Capitains with their nobles,
And the hetmans,gold-attired;
To my humble cabin
They have come to sit around me,
And of Ukraina
They will speak and tell me stories,
How the Sitch was founded,

[1] (-Plumes).

How the Cossacks boldly traversed
Rapids, wafting downwards,
How they reveled on the waters,
Dashed into Scutari,
How they lit their pipes beloved
At the Polish fires;
Then came back to Ukraina,
How they nobly feasted...
"Play, kobzar! Pour out, O tapster!"
And the Cossacks reveled.
Tapster, pour and grow not weary
And the feast continues.
So he sang and all the Cossacks
As Khortitsya's bending,
Fill their cups and dream their praises
As the feast continues.
Pitchers come and pass around them,
Dry and empty leave them.
"Revel, sir, without a tunic!
Revel, wind, a-blowing!
Play, kobzar, pour out, O tapster,
While the humor strikes us!"
Standing side by side the stripling
Dances with his elders:
"Fine, O children! Good, O children!
You too will be heroes!"
Atamans at the high banquet
Stand not with the others;
They are walking, are conversing,
And the noble heroes
Stand not quiet but they enter
With their aged bodies;
And I marvel, I am looking,
Smiling, while I'm weeping.
I marvel, I'm smiling, I'm wiping my eyelids,
I'm not all alone, but I live with those men!
In my little cabin, and on the steppes also,
The Cossacks are sporting, the thickets are rustling,
In my little cabin, the blue sea is playing,
The tomb is rejoicing, while rustle the trees.
The maiden is singing, "H r i t s y a", as she wanders,
I'm not all alone; may I live with those men!

Clarence Augustus M a n n i n g

ЖЖЖЖЖЖЖЖЖЖЖЖЖЖЖЖЖЖЖЖЖЖЖ

Редакція "Студент-а" складає щиру подяку ВП. Др-ові Остапові Грицаєві за незвичайно дбайливе спрацювання статті на тему: "Шевченко в чужій літературі".

Редакція перепрошує ще раз шановного автора цією дорогою за втрату статті, що є для журналу не менш болючим фактом, як і для шановного автора.

Редакція "Студент-а".

ТАРАС ШЕВЧЕНКО — Переклав на франц. Адольф Д'Авріль

ГАМАЛІЯ - HAMALIA

"Oh! il n'y a pas, il n'y a ni vents, ni flots
"De notre Ukraine!
"Y délibère-t-on comment se soulever contre le Turc?
"Nous n'en entendons rien à l'étranger.
"Oh! souffle, souffle, notre vent, à travers la mer,
"Et du côté du Grand-Lug.
"Dessèche nos larmes, étouffe le bruit de nos fers;
"Dissipe notre ennui
"Oh! joue! joue! petite mer bleuâtre,
"Sous ces navires-là
"Qui portent les Cosaques, dont les bonnets
"Vers nous scintillent.
"O notre Dieu, bon Dieu, quand même ce ne serait pas pour nous,
"Amène-les de l'Ukraine.
"Nous entendrons retentir la gloire, la gloire cosaque,
"Nous l'entendrons, et périrons après, s'il faut".

C'est ainsi qu'à Scutari chantaient les Cosaques prisonniers;
Ils chantaient, les pauvres chéris, et leurs larmes coulaient,
Les larmes cosaques coulaient, marquant leur chagrin.
Bosphore en frémit, n'ayant jamais entendu
Le pleur des Cosaques; il gémit, le large,
Le sauvage taureau; il secoua sa peau,
Et, en rugissant, envoya ses vaguues,
Le chassant sur ses côtes, loin dans la mer.
Et la mer mugit à son tour la parole du Bosphore,
La pousse vers Liman, et Liman transmit sur ses vagues
Ce langage de douleur, jusqu'au Dnieper.
Il éclata de rire, notre vieillard gigantesque,
Tant que l'écume s'écoula sur sa moustache.
"Dors-tu donc? l'entends tu, frère Grand Lug?
"Ma soeur K h o r t y c i a, l'entends-tu?"
Steppe et Khortycia répondirent: "Je l'entends,
"Je l'entends!" Et Dnieper se couvre de petits navires.

Et les Cosaques poussent luer chant:
"Chez les Turquins, de l'autre côté,
"La maison est planchéiée.
"Haï, haï! mer, joue,
"Gronde et brise les rades!
"Allons en visite!
"Chez les Turquins les poches sont pleunes
"De ducats et d'écus.
"Nous n'allons pas vider les poches,
"Mais égorger et mettre à feu,
"Délivrer nos frères!
"Les Turquins ont des janissaires
"Et des pachas sur leurs bancs.
"Hoë! hi! ennemis!
"Nous sommes sans hésitation!
"Gloire et liberté à nous!"
Ils voguent en chantant;
La mer ressent le vent.
Hamalia à la tête
Dirige le navire.
A Hamalia bat le coeur;
La mer s'est enragée.
Pas de peur! Et les voilà
Cachés dans ces montagnes, dans les vagues.

Ell sommeille dans le harem, dans son paradis, la Byzance,
Et Scutari sommeille aussi; Bosphore bouillonne,
Comme enragé; tantôt rugit;
Il veut réveiller la Byzance endormie.
-"Ne la réveille pas, Bosphore: tu en auras plus de mal;
"Car seront ensevelies tes blanches côtes dans le sable,
"Et enfoncé toi-même dans la vase",- lui mugit la mer bleue:
-"Est-ce que tu ignores quels convives je porte
"Au sultan?" - C'est ainsi que la mer se calma
(Car elle aimait ces acharnés Slaves huppés).
Bosphore se retint. Les Turquins sommeillaient,
Aussi le lâche sultan sommeillait au harem.
Ce n'est qu'à Scutari que veillent dans les cachots
Les chers pauvres Cosaques. Et qu'est ce qu'ils attendent?
Enchaînés, dans leur langage, ils implorent le bon Dieu
Et le vagues s'enfuient, rugissantes vers l'autre bord:
"O cher Dieu de l'Ukraine!
"Ne laisse donc pas périr à l'étranger
"Et en captivité, nous libres Cosaques!
"Car il nous serait honte, ici, comme là,
"D'être ressuscités d'un cercueil étranger
"Pourapparaître à ton jugement.
"Il serait honte à un Cosaque
"D'y apporter des mains enchaînées,
"Et d'apparaître avec des fers devant tout le monde".

- "Égorge et frappe! massacrez l'infidèle
Bousourman!" On crie derrière les murs.
Qui est là? - A Hamalia le coeur bat.
Scutari est perdu!
"Égorgez, massacrez!" Sur le rempart
Commande Hamalia.

Scutari gronde de tous ses canons,
L'ennemi rugit et s'acharne:
Mais les Cosaques s'enfoncent sans peur
Et les janissaires roulent par terre.
Hamalia à Scutari
Se réjouit dans cet enfer;
Il enfonce lui-même les portes dans la prison
Et brise lui-même lrs fers:
"Volez dehors, mes oiseaux sauvages,
"Au bazar, à votre butin!"
Ils battent des ailes, les petits faucons,
Car il y a longtemps qu'ils n'entendirent pas
Ce langage baptisté. - Et la nuit
Elle-même s'éveille en sursaut:
Car la vieille mère n'a jamais encore vu
Les Cosaques, comment ils payent.
N'aie pas peur et regarde
Ce banquet cosaque:
Il fait sombre, comme un jour ordinaire,
Tandis que c'est une fête, et quelle fête!
Sont-ils donc des voleurs pour manger en cachette,
Avec Hamalia, leur lard sans chachélique?
"Éclairons-nous!" Scutari brille jusqu'aux nuages,
Mise en flammes avec ses vaisseaux et leurs mâts.

Byzance s'est réveillée,
Fait de grands yeux,
Arrive en nage ausecours,
Tout grinçant des dents.
Byzance rugit et s'acharne,
Tend ses mains vers la rive;
Elle la saisit, elle s'appuie,
Se lève, - et, tombée sous les couteaux,
Se tait,noyée dans son sang.
Scutari brule comme un enfer;
Le sang coule dans les bazars
Et tomb dans les large Bosphore.
Pareils aux oiseaux noir dans une forêt,
Les Cosaques voltigent; personne ne leur échappe.
Le feu même ne les brule plus,ces gens trempés au feu!
Les Cosaques ruinent les murs, et emportent
Dans leurs bonnets l'or et l'argent.
Ils en remplissent leurs petits navires.
Scutari brule, le travail arrive au bout;
Les braves garçons se rassamblent, ils sont tous;
Ils allument leurs pipes à l'incendie et s'embarquent
Sur les petits navires. - Ils s'en vont
En fendant les vagues, montagnes rougies.

Ils voguent librement comme s'ils venaient
De chez eux, - comme s'ils s'amusaient
Et, comme toujours chez les Zaporogues,
Ils chantent chemin faisant:
"Notre ataman, Hamalia,
L'ataman acharné,
Rassemble ses braves et s'en va

Se promener en mer.
Il va chercher la gloire,
Et de la captivité turque
Délivrer ses frères.
Oh! il arrive, Hamalia,
Jusqu'à cette Scutari,
Où nos frères les Zaporogues
Attendent le supplice".
- Oh! s'écrie Hamalia,
Nous vivrons, mes frères,
Nous vivrons pour boire le vin
Et battre le janissaire
Et avec des tapis et des velours
Draper nos cabanes!
- Ils s'élancèrent, les Zaporogues,
Au champ couper le seigle;
Ils coupaient le seigle et le mettaient en meules.
Et chantaient en choeur:
"Gloire à toi, Hamalia,
Par tout le vaste monde,
Par toute l'Ukraine,
Pour n'avoir pas laissé périr
Les camarades captifs!"
- Ils voguent en chantan; et par derrière
Vogue l'acharné Hamalia: on dirait
Un aigle qui veille sur ses aiglons.
Le vent souffle des Dardanelles,
Mais Byzance ne les poursuit pas.
Elle a peur qu'un Tchernetz de nouveau
Ne vienne allumer Galata,
Ou qu'un ataman Ivan Pidkova
N'appelle pas Cosaques en mer.
Ils voguent liberment et par dessus les flots,
Le soleil rougit les vagues.
Devant eux la mer chérie
Mugit et bouillonne.
- Hamalia, le vent souffle propice.
La voilà, notre mer!
Et ils se cachent derrière les vagues,
Derrière ces monts rosés.

(1842) Adolphe d'Avril

Ж-Ж-Ж-Ж-Ж-Ж-Ж-Ж-Ж-Ж
Ж-Ж-Ж-Ж-Ж-Ж-Ж-Ж-Ж
Ж-Ж-Ж-Ж-Ж-Ж-Ж-Ж
Ж-Ж-Ж-Ж-Ж-Ж-Ж
Ж-Ж-Ж-Ж-Ж-Ж
Ж-Ж-Ж-Ж-Ж
Ж-Ж-Ж-Ж
Ж-Ж-Ж
Ж-Ж
Ж

ж ж

ж

Мені однаково, чи буду
Я жить в Україні, чи ні.
Чи хто згадає, чи забуде
Мене в снігу на чужині -
Однаковісінько мені!
В неволі виріс між чужими,
І, неоплаканий своїми,
В неволі плачучи умру,
І все з собою заберу;
Малого сліду не покину
На нашій славній Україні,
На нашій - не своїй землі.
І не пом'яне батько з сином,
Не скаже синові: "Молись,
Молися, сину: за Вкраїну
Його замучили колись".

Мені однаково, чи буде
Той син молитися, чи ні...
Та неоднаково мені,
Як Україну злії люди
Присплять лукаві і в огні
Її, окрадену, збудять...
Ох, неоднаково мені!

В казематі 1847.

ж ж

ж

Чи ми ще зійдемося знову?
Чи вже навіки розійшлись?
І слово правди і любови
В степи і дебрі рознесли?
Нехай і так! Не наша мати,
А довелося поважати!
То воля Господа,
Годіть,
Смиритеся, молітесь Богу
І згадуйте один другого;
Свою Україну любіть,
Любіть її... Во врем'я люте,
В остатню тяжкую минуту
За неі Господа моліт.

1847.

НА БАТЬКІВЩИНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

На самому півдні Київщини, серед мальовничого краєвиду багатої української природи розкинулися живописні села, що увічнюють пам'ять про нашого великого національного генія Тараса Шевченка. Вільшана... Весело, привітно виглядає це мальовниче українське містечко. Воно все втопає в зелені каштанів, акацій, фруктових садів. Невеличкі цегляні будиночки струнко піднеслися серед клюмб і городів. Над криницями зросли довжелезні журавлі. З-за парканів виглядають жовті соняшники. Майже в кожному подвір'ї "садок вишневий коло хати". Від цього краєвиду віє ароматом Шевченківської поезії, майже кожний пейзаж нагадує строфи безсмертного "Кобзаря".

Вільшанське населення пишається тим, що в їх селі відбулася подія, яку з такою непередаваною силою відобразив великий співець народний

в одній зі своїх найвизначніших поем. Про неї охоче розповідають усякому, хто цікавиться, на місце події поведуть кожного, хто недавно прибув до Вільшани.

Довго ходив і я по цьому місці, напівзахованому серед городів на околиці Вільшани, і передо мною вставали події тієї фатальної ночі. Колись тут стояла вбога оселя. Ніч була тиха і місячна, та ніщо не віщувало страхітливого злочину, що мав зараз відбутися. Спокійно спав у своїй оселі старий титар. Лише де-не-де самотній пес, прокинувшися серед ночі, порушував загальну тишу.

Та ось почулися обережні, злодійкуваті кроки. Це він, мерзенний шинкар вів зграю бандитів на кривавий вчинок... Ось вони вже біля дверей... Грюкнув зламаний замок... Банда розбишак удерлася в приміщення. У нелюдських тортурах помер сивоголовий титар, не слова не відповівши своїм катам і не назвавши місць, де заховані церковні

цінності. Таксамо обережно й тихо повернулися вони назад,тягнучи за собою,як звір здобич,знепритомнілу дівчину.

І здавалося мені,неначе жохом наповнився увесь цей квітучий краєвид,неначе кров'ю налилися ті червоні маки,що рясно виглядали серед польових трав і квітів.

Щоб позбутися тих страшних спогадів,навіяних не мене подіями Шевченкової поеми,що відбулися тут,я поспішив повернутися з околиці в центр містечка.

Широко простяглася центральна вільшанська магістраля. Зелені дерева,надаючи їй свіжости й затишку,прикрашують її головні будинки - управи,районової їдальні,пошти. Шлях веде все далі за межі районового центру на простори соняшних ланів. Уже кінчилися останні будівлі,і потяглися городи та левади.

Ідемо далі полем? Ось Боровикове,в минулому - хутір,який останнім часом розрісся в чимале село. На околиці його показують місце, де стояла колись корчма мерзенного шинкаря,що підбурив бандитів: пограбувати старого титаря і вкрасти його красуню-дочку.

Шлях веде все далі серед безкраїх нив. Ним,оглядаючи пишні краєвиди,ідемо на батьківщину поета до сіл Кирилівки та Моринців.

Довгий шлях із Вільшани до Кирилівки переходить нарешті в тінисту алею,що перетинає все село. Це відомий Шевчекнівський бульвар, насаджений ще в 1928 році,що змінив з того часу цілком обличчя села. У створенні його виявилася любов місцевого населення до свого поета,виявилося бажання: чимнебудь прикрасити власне село,нерозривно зв'язане з його іменем.

Люди охоче взялися за роботу,возили дерева,копали рови,робили розверстку садових рослин,клюмби і ґазони. За дорослими прийшли до роботи і діти,які також хотіли увічнити пам'ять "діда Тараса". Минуло небагато часу,і суцільний зелений масив піднісся над селом, надаючи йому влітку затишок та прохолоду від соняшної спеки,а взимку - зберігаючи від хуртовини та снігових заметів.

Праворуч від бульвару,з боку,протилежного до того,що на ньому виросла струнка кількаповерхова споруда сільскогосподарського технікума,тягнеться вниз через городи і садиби широка дорога до меморіяльного музею. Біла цегляна його споруда під черепичним дахом мальовничо виділяється серед зелені розлогих слив.

Перед самим входом - монументальний пам'ятник: погруддя поета. Напис над підніжжям сповіщає,що на цьому місці стояла хата батьків Шевченка. Це тут провів майбутній поет своє безрадісне дитинство. Це про цю оселю писав поет пізніше:

"Мені аж страшно,як згадаю
Оту хатину край села"...

Це в тій хаті маленький Тарас захоплено слухав оповідання свого діда про героїку гайдамацького руху,що послужило згодом матеріялом для одної з найбільших його поем. Це тут Тарасів батько "не витерпів тяжкої долі,помер на панщині".

На схилах,порослих сливами,навколо музею в байраках розкинулися пасовиська,куди гнав свою череду юний чабан і в майбутньому згадував про це:

"Мені тринадцятий минало,
Я пас ягнята за селом".

Це звідси Шевченко і його брати та сестри розлізлися по світу "мов мишенята".

На кожному кроці зустрічаємо ми пам'ятники з Шевченкового життя. Хоч кущів калини вже не збереглося,але вказують місце,де вона росла. У долині серед зелені,наче згублена маленька люстра,виблискує озерце,заховане серед кущів і дерев.

Входимо в середину музею. У вестибюлі - великий портрет Шевченка-мистця. Автор зобразив поета біля мольберта з палітрою і пензлем у руках. Погляд Шевченка задумливо спрямований на його роботу. Тут же велике погруддя поета,вирізблене з дерева роботи бориспільського селянина самоуку Верха.

У першій кімнаті зібрані матеріяли кріпацької доби та Шевченкової юности. Під шклом - великий макет хати Шевченкових батьків у Кирилівці. Численні експонати розповідають про життя Шевченка-кріпака. Цікаві скульптури мистця Водоп'янова. Одна з них зображує підлітка Тараса,що з інтересом розглядає шаблю свого діда. На іншій - поданий Шевченко-пастух.

Драматичним подіям з юного Тарасового життя присвячені картини мистця Шульги. На одній із них змальована густа калина. В її кущах заховався маленький Тарас. Сестра принесла йому попоїсти. Він жадібно простягає руки,але тривожно оглядається,чи немає десь лютої мачухи

Інша картина зображує Енгельгардові покої. Повернувшись додому, поміщик застав Шевченка за,так суворо забороненим йому,малюванням, і гніву пана немає меж. На підлогу летять розшматовані клаптики Шевченкового малюнка. В страшенному гніві пан замахнувся,опустивши очі; в покірнобезнадійній позі стоїть юнак Шевченко,якби сподіваючись врятуватися від неминучої розправи.

У другій кімнаті скупчені матеріяли петербурзького періоду життя Шевченка. Зустрічі Шевченка в Літньому саду з українським мистцем Сошенком присвячена картина мистця Шульги. Цю ж тему відображає і скульптура різбаря Зноби. Там же і картина,виконана українським мистцем Трохименком у Кирилівці. Шевченко у рідному селі натхненно читає свої твори гуртові селян,які уважно його слухають. Численні ілюстрації до "Гайдамаків","Катерини",різних видань "Кобзаря" зроблені мистцями де-Бельманом,українським графіком Іжакевичем та іншими.

Третя кімната присвячена документам про слідство і заслання поета. Різноманітні фотокопії розкривають жах жандармських допитів, методи III відділу,поневіряння поета в дикій Казахстанській пустелі,далеко від рідного краю.

Про останні роки поетового життя розповідають експонати четвертої кімнати. Велика картина,де зображені тисячні маси народу,що супроводжують труну поета на його могилу в Каневі,зображує всенародне горе з приводу цієї неповоротної втрати.

У музеї зберігається розкішне видання "Гайдамаків",видруковано в 1886 році в Петербурзі. Високомайстерні малюнки,виконані мистцем Сластьоном за консультацією відомого знавця української старовини проф. В. Антоновича.

Музей користується великим інтересом з боку місцевого населення і притягує до себе також багато екскурсантів із різних міст України.

Вийшовши з музею,прямуємо знову на бульвар. На його кінці зростає монументальний пам'ятник великому поетові. На сірому п'едесталі,що зображує кам'яну скелю,піднеслась динамічна постать поета. Він - у кожусі і шапці. Лівою рукою тримає книгу,а правою,високо піднятою вперед,кличе свій нарід до світлого майбутнього.

Нещодавно відремонтований пам'ятник виблискує новими фарбами.Пишні клюмби,усаджені декоративними садовими квітами,оточують його.Бі-

ля них,у затишку тінистих дерев,на,розташованих навколо,лавочках люблять у вільний час посидіти,порозмовляти,помилуватися величним краєвидом меморіяльного місця кирилівчани.

Ідучи далі сільською вулицею за пам'ятник повз подвір'я садиб Шевченкових внуків і правнуків звертаємо праворуч і виходими до найстарішої в селі оселі,єдиної сучасниці великого поета. Це колишня хата дяка Коцюбинського,якому в науку був відданий юний Шевченко і замісць навчатися,змушений був: носити воду,рубати дрова, і виконувати всю хатню роботу.

Входимо під славну покрівлю,де перебував великий Шевченко ще в своїй ранній юності. На стелі через усю будівлю проходить одна велика кроква,на якій тримається вся споруда. В сінях на цій крокві слов'янськими й арабськими числами вирізблена дата побудування оселі - "1782 года,Генваря,дня 2".

Велика напівтемна хата з високим осілим комином і напівтемними меленькими вікнами справляє враження сивої старовини. Будівля вся похилилася. Вікно осіло. Стіни просто вросли в землю.

Але слава про цю хату шириться по всій Україні. Старенька доглядача хати Тиха розповідає про численних відвідувачів,перед якими їй доводиться відчиняти двері,про багато екскурсантів із Вільшани,з Черкас,з Уманя,навіт із Києва та інших міст України,про великий інтерес,з яким оглядають,змальовують,фотографують описують цю єдину в Кирилівці споруду,що бачила під своєю стріхою великого поета.

Широко простяглися до самого обрію квітучі кирилівські лани.Вони - в зразковому стані. Населення Кирилівки,горде своїм великим земляком,завжди якнайкраще обробляє рідню землю,по якій колись ходив він,завжди ретельно пильнувало,щоб кирилівські посіви були прикладом для інших сіл,щоб працьовитість і наполегливість були характеристичною ознакою всіх мешканців цього славного села.

Із Кирилівки до Моринців їдемо через кирилівські околиці,за якими велично розкинулися пишно оброблені лани. Поступово краєвид місцевости змінюється. Праворуч починається Пединівська новоселиця, великий хутір. Ліворуч піднеслася зелена діброва. Вітер шумить серед зелених корон високих дубів,виривається на поле,наче хвилями проноситься по зрослих посівах,ледве не до землі згинає самотню тополю,що журливо піднеслася біля самого шляху. У пам'яті встають ніжні зворушливі строфи незрівняної Шевченкової лірики:

"По діброві вітер віє,
Гуляє по полю,
Край дороги гне тополю
До самого долу"...

В'їжджаємо в Моринці. Великий яр ділить село на дві частини.На самому його дні зберігаються кущі калини,тієї самої знаменитої калини,яка відома ще з Шевченкового життепису. Криниці,також відомої відтоді вже нема: її засипали,і лише струмок,пробиваючись на дні рівчака,нагадує про її колишнє існування.

На схилах яру розташувались колишні городи Шевченківських батків. На місці,де стояла хата,в якій народився великий поет,стоїть невеликий пам'ятник - погруддя Шевченка в молоді роки. Виризблений золоитми літерами,напис сповіщає,що тут народився Шевченко.

Серце сповнюється нестримною радістю від свідомости,що перебуваю я,саме,там,де вперше побачив світ наш великий народній геній. Це ж про ці місця писав він:

"Над тихим ставом край села
Мене там мати сповила
І,сповиваючи,співала,
Свою нудьгу переливала
В свою дитину"...

"На подвір'ї,де колись містилася садиба Шевченкових батьків,тепер споруджено велику одноповерхову школу. Білі веселі стіни.Червоний черепичний дах. Просторе гарне приміщення. Кам'яні сходи ведуть у середину. Широкі коридори. Великі кляси. Багато світла і повітря.

З вікон першого поверху відкривається чарівна панорама Моринців. Мальовничі хати на фоні зелених садів. Строкаті городи. Широкі пасовиська. А далі на всю широчінь розкинулися моринські лани.

З височини свого п'єдесталю дивиться на них великий поет України і немов радіє від творчої праці своїх земляків,що при всяких обставинах добре обробляють свої ниви,збирають гарні врожаї та завжди з великою любов'ю і пошаною згадують про свого славного земляка,геніяльного поета,великого народнього співця.

Г. Лінчевський

ТАРАС ШЕВЧЕНКО — Переклав на нім.О.Грицай

ЯКБИ МЕНІ ЧЕРЕВИКИ - WENN ICH SCHÖNE SCHUHE HÄTTE

Wenn ich schöne Schuhe hätte,
Möchte tanzen um die Wette,
O,ich arme Maid!

Doch ich habe leider keine
Und die Tanzmusik spielt feine
Und vermehrt mein Leid!

Also barfuß auf den Auen
Will ich mir mein Glück erschauen,
O,du Schicksal mein!

Sieh auf meine schwarzen Brauen.
Doch ich kann dir nicht mehr trauen,
Traurig muß ich sein!

Mädchen seh' ich bei den Tänzen,
Rote Schuhe seh' ich glänzen,
Und mein Herze klagt!

Ohne Liebesglück zu finden,
Seh' ich meine Schönheit schwinden,
Ich - die arme Magd...

(1848) — O s t a p H r y c a j

Проф. П. Ковалів

ОБРАЗИ НАРОДНО-ПОЕТИЧНОГО СТИЛЮ В ПОЕЗІЯХ ШЕВЧЕНКА.

Образи народно-поетичного стилю в поезіях Шевченка найвиразніше проявляються в формах ампліфікації. Ампліфікація в поезіях Шевченка - це особлива поетична форма,що її вживає поет на зразок народньої поезії з метою підсилити значення основного слова або його властивість. Ця поетична форма приймає характер або однорядних членів,або прикладки,або й навіть характер відокремлення.

У Шевченка ампліфікація є неодмінним поетичним аксесуаром,що збуджує настрій і емоціональні переживання. Вона в нього набирає значення образа,символа,що розкриває справжній зміст основного слова,яким поет має на увазі висловити свою глибшу думку,передати свої почуття ніжности,ласки або й ненависти,гніву.

Цю функціональну ролю ампліфікації ми спостерігаємо вже,розглядаючи форми звертання,де,крім основного слова поет часто використовує для підсилення образа ще й ряд інших слів або словосполучень.

Ампліфікація досить відома в народній пісні. Парубок звертається до дівчини не просто "дівчино" або "дівчино моя",а розкриває своє ставлення до неї особливими образними,символістичними фігурами. В народній пісні співається:

Дівчино моя,Переяславно,
Поцілуй же мене,моя ластівко!
/Метлинський,1854,стр.4/.

Або: Ой ти,дівчино,червона калино!
Мені на тебе дивитися мило.
/Там же,43/.

Цю поетичну форму використовує й Шевченко. В кожнім окремім випадку він виявляє якесь почуття,якийсь символ. Так,наприклад, в "Мар'яні-черниці" поет звертання до Оксани підсилює ампліфікаційним епітетом "чужа чорнобрива":

Згадай же,Оксано,чужа чорнобрива,
І сестру Мар'яну рястом уквітчай.
/"Мар'яна-черниця",72/.

До Катерини: Катерино,серце моє!
Лишенько з тобою!
/"Катерина",19/.

У звертанні до ворогів поет вживає й відповідної ампліфікації:

Шануйтеся,вражі ляхи
Скажені собаки. /"Свято в Чигирині",49/.

Та не тільки в формах звертання,але й в інших конструктивних формах Шевченко використовує ампліфікації як засіб підсилення основного слова в вірші.

Реве,лютує Візантія,
Руками берег достає.
/"Гамалія",81/.

I смутно,сумно позирає,
На той широкий божий став.
/"Марія"/[1]

Слово "воля" поет підсилює відповідною здрібнілою формою з епітетом "святая воленка":

Мені здається,що ніколи
Воно не бачитиме волі,
Святої воленки.
/Кос - Арал,1849,стр.245/.

Навіть звичайна,здавалось би,форма граматичної прикладки:

Попід горою,яром,долом,
Мов ті діди високочолі,
Дуби з Гетьменщини стоять.
/"Катерина",24/.

нагадує відому форму з народньої пісні:

Ой на горі та женці жнуть,
А попід горою,яром,долиною,
Козаки йдуть.

Або: А вона,моя голубка,
Нічого не знає, -
Мов кошеня на припічку,
З старим котом грає.
/"Сотник",229/,

де "Моя голубка",як образна прикладка,виконує функцію ампліфікації.
Шевченко вживає ще й такої своєрідної форми ампліфікації.Своєю мистецькою рукою він відриває звичайний епітет від його основного слова і вставляє його десь у середині тексту,і тоді цей епітет виконує у нього функцію ампліфікації,тобто підсилює властивість основного слова.

I титар спить... Не рано встає:
Навіки,праведний,заснув.
/"Гайдамаки",46/.

Із-за лісу,з-за туману,
Місяць випливає,
Червоніє,круглолиций,
Горить,а не сяє.
/"Свято в Чигирині",46/.

Та не однаково мені,
Як Україну злії люди
Присплять,лукавії,і в огні
Її,окраденую,збудять.
/"В казематі",1847,стр.158/.

Пожар не гасне,люди мруть,
Конають в тюрмах,голі,босі.
/"Гайдамаки",51/.

В українській народній пісні часто функцію ампліфікації виконує прикметниковий епітет,що прикладається до займенника із значенням прикладки. Найчастіше цю функцію виконує жиночий епітет "молодая", "молоденька",що прикладається до особового займенника в різних відмінках.

Ой піду я,молоденька,
Зеленою долиною,
Ой зломаю я,істопчу я
Пашну рожу з калиною.
/Метлинський,96/.

Я ж тебе,молодую,в шевелії знайшов,
І моя ж бо ти будеш!
/Там же,131/.

Та не слухай голубонків,де рано гудуть:
Вони твоє дівування в поле занесуть!
Вони тебе,молодую,та ізрадять, -
Од батенька до свекорка переманять.
/Там же,135-136/.

Ой піду я,молодая,та до броду по воду,
Поставлю я відеречка під крутою горою.
/Там же,262/.

Шевченко в своїх поезіях теж використовує цю форму ампліфікації. Причім,крім епітета "молодая,молоденька",він використовує в цій функції ще й деякі інші жіночі епітети: чорнобрива,сердашна,безталанна.

У неділеньку та ранесенько,
Ще сонечко не зіходило,
А я,молоденька,
На шлях,на дорогу
Невеселая виходила.
/"Кос-Арал" 1848,220/.

За що мене,як я росла,
Люди не любили?
За що мене,як виросла,
Молодую,вбили.
/"Лілея",143/.

Залоскочи,мое серце,-
Нехай не сміється
Надо мною,молодою.
/"Русалка",145/.

Чи може з другою,другую кохає,
Її,чорнобриву,уже забуває?
/"Причинна",10/.

Кругом дуба русалоньки
Мовчки дожидали;
Взяли її,сердешную,
Та й залоскотали.
/Там же,11/.

Наїхали к... Заходились.
Лічили,лічили,
Вони її,безталанну,
В труну положили.
/"Княжна",169-170/.

По відношенню до України Шевченко вживає ампліфікаційний епітет "окраденую":

Присплять,і в огні
Її,окраденую,збудять...
/В казематі 1847,158/.

Крім того,Шевченко використовує в функції ампліфікації ще й чоловічі епітети: милий,молодий,старий.

Не за себе,не за батька
Молились в неволі,
Ні,бабусю,а за його,
За милого,долю.
/"Гайдамаки",63/.

А я в його,молодого,
В того чорнобривця,
Беру коня,та й нічого -
Веду до криниці. /"Подражаніе сербському"289/.

Нащо мені женитися?
Нащо мені братись?
Будуть з мене, молодого,
Козаки сміятись.

/"Кос-Арал" 1849,238/.

Веселеє колись село
Чомусь тепер мені, старому,
Здавалось темним і німим.

/Там же,245/.

В українській народній поезії особливо поширена ще й іншого типу ампліфікація, яку можна було б назвати синонімічною ампліфікацією або синонімічними прикладками. Це особливо художньо-поетична форма, що складається з двох слів, рядом з'єднаних розділкою. З них одно підсилює, детермінує значення другого.

Ой, умру я, мій миленький, умру,
Зроби мені з клин-дерева труну!

/Метлинський,265/.

Розтопчи ніжками травку-муравку,
Розмий слізками жовті піски.

/Там же,166/.

Соколоньку-синку, чини мою волю:
Продай коня вороного, вернися додому.

/Максимович,144/.

Цей художній засіб широко використовує Шевченко в поезіях, ближчих до пісенної народної творчости. Переважають у нього іменникові прикладки, що виявляють живі й неживі образи.

Більша кількість прикладок стосується до людей: серце-мати, милий-серденько, дівчина-дитина та інш. Наприклад:

"Умру, серце-мамо,
За сотником Іваном!"

/"Мар'яна-черниця",75/.

Але ворожа мати характеризується прикладкою "сука":

Спочивайте, сини мої /каже Гонта до дітей/,
В глибокій оселі!
Сука-мати не придбала
Нової постелі.

/"Гайдамаки",68/.

Образ вдови підсилюється прикладками - "молодиця", "небога":

Веселої утни, старче,
Щоб земля ломилась,
Про вдовицю-молодицю,
Як вона журилась.

/"Гайдамаки",59/.

Прощай же ти, моя нене,
Удово-небого!

/"Сон",91/.

Образ милого підсилюється прикладкою "серденько":

Бабусенько, голубонько,
Серце моє, ненько!
Скажи мені щиру правду,
Де милий-серденько?

/"Тополя",28/.

Образ дівчини зрівнюється з дитиною:

Зацвіла в долині
Червона калина,
Ніби засміялась дівчина-дитина.

/"Кос-Арал" 1849,241/.

Або відомі з народньої поезії козацкі прикладки:

Ось слухай же, мій голубе,
Мій орле-козаче,
Як конаю я в неволі,
Як я нужу світом!
/"А.О.Козачківському",182/.

Чи так, брати-отамани?
- Що маєш робити.
/"Тарасова ніч",34/.

А ходім лиш, пани-брати,
З поляками биться!
/Там же,33/.

До ворогів українського народу Шевченко вживає таких прикладок: ляхи-католики, ляшки-панки, невіра-бусурман, кесар-кат. Наприклад:

Сю ніч ляхів-католиків
Ходім частувати.
/"Тарасова ніч",34/.

Прокинулись ляшки-панки -
Нікуди втікати.
/Там же/.

Катуй невіру-бусурмана.
/"Гамалія",81/.

О, непотребная! Кесаря-ката
І грека доброго ти полюбила.
/№№ 178/.

Для позначення неживих образів Шевченко вживає прикладок з конкретним і абстрактним значенням. Прикладки з конкретним значенням це насамперед назви речей, що в поезіях Шевченка виконують функцію поетичних образів: церков-домовина, цебер-відро, плахотка-черваточка, ратище-дрючина, срібло-злото, мед-сита тощо. Наприклад:

За те ж тобі така дяка...
Церков-домовину
Нема кому полагодить!
/"Стоїть в селі Суботові",122/.

У Києві на Подолі
Козаки гуляють:
Як ту воду, цебром-відром
Вино розливають.
/"Чернець", 178/.

Ой, плахотка-череваточка, -
Дивуйтеся, дівчаточка!
/Орська Кріпость 1847,180/.

І шаблюка, мов гадюка,
Й ратище-дрючина.[1]
/228/.

Єсть люди на світі -
Сріблом-злотом сяють.
/"Катерина",21/.

Прийду, ляхи, почастую
Не медом-ситою, -
Ні, прокляті католики,
Кров'ю червоною.
/"Тарасова ніч",34/.

Із сфери природи: могили-гори, дебр-пустиня тощо:

Дніпро, Україну згадаєм,
Веселі селища в гаях,
Могили-гори на степах
/Петерб.1861,302/.

1/ Д.Дудар.Ор.с.91.

I дебр-пустиня неполита,
Зцілющою водою вмита,
Прокинеться...
/Ісаія, Гл. XXXУ, 275/.

Порівн. з народної пісні:

Позаростали стежки-доріжки,
Де походили козакові ніжки. 1/
/Чуб. V, 261/.

Часто з рослинного світу: серце-тополенька, стеблина-билина, лілея-сніgоцвіт, садочок-райочок тощо. Наприклад:

Рости ж, серце-тополенько,
Все вгору та вгору!
/"Тополя", 29/.

Один я без роду, і доля -
Стеблина-билина на чужому полі.
/"Гайдамаки", 44/.

А дівчата заквітчались
І почали звати
Лілеєю-снігоцвітом.
/"Лілея", 144/.

Поставлю хату і кімнату
Садок-райочок насаджу.
/Л. 1860, 295/.

Порівн. з народної пісні:

Посію я руту-м'яту над водою,
Уродиться рута-м'ята з лободою. 2/
/Чуб. V. 1135/

Прикладки, що підсилюють почуття суму: сльози-слово, слово-сльози, сльози-ріки, роса-сльоза тощо. Наприклад:

А може їй легше буде на тім світі,
Як хто прочитає ті сльози-слова,
Що так вона щиро колись виливала...
/"Гайдамаки", 36/.

Виливайся ж, слово-сльози:
Сонечко не гріє,
Не висушить...
/Там же, 41/.

І заплакала лілея
Росою-сльозою.
/"Лілея", 113/.

Широкії сльози-ріки
Тебе полили.
/В казематі, 159/.

Абстрактні образи в поезіях Шевченка найчастіше підсилюються такими прикладками: щастя-доля, доля-воля, талан-доля, лихо-злидні, журба-туга, думи-діти, час-годинонька тощо. Ці прикладки підсилюють почуття суму, що нераз охоплювало поета в важкі хвилини переживань за долю народу, за долю окремих нещасних людей і зокрема знедолених жінок.

Вміла мати брови дати,
Карі оченята,
Та не вміла на сім світі,
Щастя-долі дати.
/"Катерина", 20/.

1/Ф. Колесса. Ор. с. 23.
2/Ф. Колесса. Ор. с. 31.

Де поділась доля-воля,
Бунчуки, гетьмани?
/"Тарасова",33/.

Породила мати сина
.. ..

Всіх святих благала,
Та щоб йому всі святії
Талан-долю слали.
/"Сова",87/.

Вибачайте, люди добрі!
Може недоладу,
Та прокляте лихо-злидні
Кому не завадить.
/"Гайдамаки",41/.

І журба-туга на тім полі
Зійшла для Руської землі
/"Плач Ярославни",292/.

Може ще раз прокинуться
мої думи-діти.
/"Чому мені тяжко?",99/.

Проклятий час-годинонька,
Що ти народилась!
/"Катерина",20/.

Рідше вживає Шевченко дієслівних прикладок: співати розмовляти, плакати-розмовляти, співати-плакати, забути-покинути тощо. Наприклад:

Добре єси, мій Кобзарю,
Добре, батьку, робиш,
Що співати-розмовляти
На могилу ходиш.
/"перебендя",18/.

То дівчина з калиною
Плаче-розмовляє.
/"В казематі",159/.

Співає-плаче Ярославна,
Як та зозуленька кує [1]
/642/

Чи жив, здоров? Чи він любить?
Чи забув-покинув
/"Тополя",28/.

Порівн. з народної пісні:

Кивнула-махнула білою рукою:
"Вернися, батеньку, вернися, рідненький!"
/Метлинський,437/.

Що ти, милий, думаєш-гадаєш?
Мабуть, мене покинути маєш.
/Максимович.,1834,ч.І,142/.

Трапляються в Шевченка, як і в народній поезії, також і прислівникові прикладки, головним чином прикладка "тяжко-важко":

Тяжко-важко в світі жити
Сироті без роду.
/"Думка",15/.

Тяжко-важко умирати
У чужому краю.
/Там же/.

1/Д.Дудар.Ор.с,88.

Порівн. з народної пісні:

Летів орел через море та став води пити;
Тяжко-важко убогому багату любити.
/Метлинський,65/.

Такі є ті мистецькі засоби,що їх вживає Шевченко в своїх поезіях,вміло використовуючи народно-поетичну форму. Ми подали тут тільки невеличку частину того великого поетичного скарбу,що його витворила мистецька рука поета на базі народно-поетичної творчости. Як поет,як видатний майстер поетичного слова,Шевченко брав народно-поетичні форми лише за зразок,створюючи цілком оригінальні поетичні форми. В цій оригінальності й полягає вся сила поетичного таланту Шевченка.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО Переклала на англ.Е.Л.Войніч

МЕНІ ОДНАКОВО... - I CARE NOT

I care not,shall I see my dear
Own land before I die,or no,
Nor who forgets me buried here
In desert wastes of alien snow;
Though all forget me, - better so.

A slave from my first bitter years,
Most surely I shall die a slave
Ungraced of any kinsmen's tears;
And carry with me to my grave
Everything; and leave no trace,
No little mark to keep my place
In the dear lost Ukraina
Which is not ours,though our land.
And none shall ever understand;
No father to his son shall say:
- Kneel down and fold your hands,and pray;
He died for our Ukraina.

I care no longer if the child
Shall pray for me,or pass me by.
One only thing I cannot bear:
To know my land,that was beguiled
Into a death - trap with a lie,
Trampled and ruined and defiled...
A, but I care, dear God: I care!

(1847) E. L. Voynich

Проф.П.Ковалів

ДБАЙМО ПРО ЧИСТОТУ УКРАЇНСЬКОГО СЛОВА.
/Продовження/

3. СЛОВА, ВЖИВАНІ НЕ З ТИМ ЗНАЧЕННЯМ.

Коли,з одного боку,українська літературна мова через указані вище причини засмічується не вживаними в ній словами, то,з другого боку,в друкованих статтях,часописах тощо часто трапляються слова,вжиті не з тим значенням,з яким би треба було вжити їх,висловлюючи думку.

Слово в реченні - це винтик у машині,що без нього вона не може рухатись. Але коли цей винтик замінити іншим винтиком,що не призначений саме для цього місця,то машина теж не буде рухатись. Так само і в реченні: слово,що не відповідає своїм значенням змістові речення,порушує лад,викривляє думку,що її висловлює речення. Інакше кажучи,кожне слово мусить бути вжите на своїм місці в реченні,бо інакше воно затемнює основний зміст думки,що її висловлює речення. Коли в однім реченні якесь слово може бути саме на своїм місці,то в другім - воно не на своїм місці,і від цього викривлюється думка,порушується чистота мови.

Переглянувши різну українську пресу за останні часи,ми знайшли чимало прикладів неправильного вживання слів,які тут і наведемо,щоб застерегти надалі від цих помилок. Отже,на своєму місці в реченні мають бути такі слова:

БУТИ,СТАНОВИТИ СОБОЮ /а не: творити/: Більшість інструкторів і старшин у болгарській армії були чужинці. Не можна сказати "творили чужинці",бо це дієслово є перехідне і має інше значення:творити щось,а не творити собою.

ВВАЖАТИ,МАТИ ЗА КОГО,ЗА ЩО /а не: рахувати/: Вважати за свій обов'язок. Дитина кожну іграшку вважає за свою. Не можна казати "рахує своєю",бо дієслово "рахувати" в українській мові має конкретне значення лічби: рахувати на рахівниці,рахувати числа тощо.

ВЕРТАТИСЬ,ВЕРНУТИСЬ /а не: вертати,вернути/: З тієї прогулянки верталися ми до Львова. Ми вернулись з дороги. Дієслово "вернути" має інше значення: воно є перехідне і вказує,що треба щось комусь вернути /згл. повернути/: книжку,гроші позичені тощо. Отже,фраза "вернімо до Львова" абсолютно неможлива в цьому сенсі, бо примушує думати,наче ми когось,або щось збираємось вертати.

ВЗАГАЛІ,ЗАГАЛОМ /а не: загально/: Взагалі про їх діяльність ми вже чули. Але "загально" має більш конкретне значення: говорити загальними фразами - загально висловлюватись /на питання: як висловлюватись?/.

ВЗЯТИ СЛОВО /а не: забрати/: Нарешті слово взяв голова зборів. Слово "забрав" в цім сенсі не вживається,воно зберігає лише своє конкретне значення: забрати якісь речі.

ВИКРЕСЛИТИ /а не: вимазати/: З історії не можна викреслити імен діячів. Слово ж "вимазати" має своє конкретне значення: вимазати сажею обличчя,руки тощо.

ВИЯВИТИ /а не: виказати/: Індивідуальність має свою вартість лише тоді,коли виявить своє значення для суспільства. Слово "виказати" вживається в іншім сенсі: виказати на кого,виказати злочинця тощо.

ВІДБИРАТИ /а не: віднімати/: Власної речі ніхто не відбере. Слово "віднімати" вживається тільки в математиці: від п'яти відняти два.

ВОЄННИЙ /а не: військовий/: Воєнний час,воєнні події. Слово "військовий" стосується тільки до війська: військовий одяг /не можна сказати "воєнний одяг"/,військовий режим тощо. Але: воєнна здобич,воєнні трофеї тощо.

ВГОЩАТИ,ПРИЙМАТИ /а не: гостювати/: Наші приятелі вгощали /приймали/ нас гарно й щиро. Можна "гостювати комусь",а не "когось": Ми гостювали в наших приятелів.

ВЧЕНИЙ /а не: науковець/: Комітет сприяння вченим. Відбувся з'їзд учених медиків. Цим терміном позначаємо більш заслужених діячів науки. Менш заслужених,молодших наукових робітників позначаємо терміном "науковець" або "науковий робітник",як це й роблять німці: Gelehrte і Wissenschaftler.

ГОЛОВА /а не: президент/: Голова комітету,голова зборів,голова Ліґи політичних в'язнів тощо. Слово президент в українській літературній мові вживається тільки в обмежених випадках: ним позначається головним чином вище керівництво державою,науковою установою тощо. Наприклад: Президент республіки,Президент Академії наук. Для інших вказаних випадків ми маємо прегарне слово "голова",і немає ніякої потреби міняти це рідне слово на запозичене "президент". Це особливо важливо ще й тому,що президент має у нас більш урочисте значення і справді в'яжеться більше з поняттями вищого державного і наукового або якогось подібного керівництва.

ГОРОДИНА /а не: ярина/. На другу страву готують городину. Слово "ярина" в українській літературній мові має інше значення,власне,те,що в полі навесні посіяне,а також і збіжжя,зібране з весняного посіву.

ГРОМАДЯНИН /а не: горожанин/: Наші громадяни потребують матеріяльної допомоги. Слово "горожанин" має інше значення: це той, що мешкає в городі,а не як член громади,суспільства.

ДІЯТИ /а не: чинити/: Як діяти нам,щоб краще жити? Але: Що маємо чинити? Дієслово "чинити" - це синонім до дієслова "робити" і має при собі питання що? Дієслово "діяти" - це абстрактне дієслово чинности і має при собі питання обставини способу як?

ЗБРОЯ /а не: збруя/: Держава має кілька мілйонів громадян під зброєю. Не можна сказати "під збруєю",бо "збруя" має інше значення: це запозичене з польської мови слово для позначення "упряжі, запрягу". Воно означає те,в що запрягають коней,а не те,чим воюють.

ЗНАЧЕННЯ /а не: значіння/. Пам'ятки для культури мають велике значення. Слово ж "значіння" позначає процес від дієслова "значити",тобто класти знак на чомусь.

ЗРОСТАННЯ /а не: зріст/: Зростання української культури. Але: Високий на зріст,низький на зріст.

КІНЧАТИ, -СЬ /а не: кінчити, -сь/: Студент кінчає науку. Літні ферії кінчаються. Дія відбувається в теперішнім часі,і не можна в цім знченні вживати доконаної форми дієслова "кінчить,кінчить-

ся",яке має значення тільки майбутнього часу. Незабаром студент кінчить науку. Як кінчатся літні ферії,поїдемо знову до міста на навчання. Так само "протиставляти" а не "протиставити": О. Кобилянська волю до життя протиставляє оточенню.

МОЖНА /а не: можливо/: Можна подати лише загально нарис цих подій. В цім /модальнім/ значенні не можна вживати слова "можливо", бо воно в цій самій конструкції виконує функцію вставного слова: Він,можливо,сьогодні прийде. В іншій конструкції воно виконує функцію присудка: Це цілком можливо.

НАБЛИЖАТИСЯ /а не: зближатися/: Війська наближаються до міста. Дієслово "зближатися" має значення руху від периферій до центру і тому вимагає конструкції "зближатися в чім,на чім",а не "до чого".

НАБУТИ /а не: придбати/: Знання набувають у школі. Дієслово "придбати" стосується тільки до конкретних речей: придбати одяг, книжку тощо. Але абстрактні: набути знання,славу,ім'я тощо.

ОСНОВНИЙ /а не: підставовий/: Основні відомості з англійської граматики. Це звичайне слово,що його ми вживаємо в таких випадках. Слово "підставовий" не стосується сюди,бо воно утворене від "підстава" і має значення аргумента: підставові дані /тобто дані,що дають підставу/,підставові доводи тощо.

ПЕРЕВОДИТИ /а не: проводити/: Треба ретельно переводити в життя цю постанову. Слово ж "проводити" має інше значення: проводити когось.

ПЕРЕМОГТИ /а не: поконати/: Всі сили скупчено,щоб перемогти противника. Слово "поконати" має підметове /неперехідне/ значення множности: вороги поконали. З перехідним значенням вживається слово "доконати": доконати ворога.

ПІДНОСИТИ, -СЬ /а не: піднімати, -сь/: підноситься мораль і розвивається культура. Слово "підніматись" має конкретне значення: піднімається /і підіймається/ завіса.

ПОЗНАЙОМИТИСЯ /а не: пізнати/: Я довно з ним познайомився.Слово "пізнати" має інше значення - добре вивчити когось,зрозуміти його вдачу,зрозуміти суть чогось тощо: пізнати Бога,пізнати істину тощо.

ПРИЩІПЛЮВАТИ /а не: защіплювати/: Дітям треба прищіплювати гарні звички. Слово "защіплювати" має конкретне значення: защіплювати клямку тощо.

ПРОГУЛЯНКА /а не: прохід/: Прогулянка по саду,а не "прохід",бо "прохід" - це місце,де проходять.

ПРОТЯГОМ /і впродовж/: Протягом всієї історії Український нарід бореться за своє існування. Слово "впродовж" має переважно льокальне значення /впродовж поля,впродовж річки/, хоч і вживається і з темпоральним значенням /впродовж певного часу/. Слово "протягом" має виключно темпоральне значення. Цього слова безпідставно уникають,щоб,мовляв,не сплутати з "протягом" /від протяг,нім. Zug/. Але ж насправді тут нічого дивного немає,бо це звичайна омонімія /слова з однаковою формою можуть мати різне значення/.

ПРОЩАТИСЬ /а не: прощати/: Добрий пастир прощався зі своїм стадом. Можна прощати,але це в іншім значенні - відпускати комусь провину: батько прощає синові його провини. Але в жоднім разі не можна: "батько прощає сина" в розумінні розлуки,а треба батько прощається зі сином".

РАДІТИ /а не: тішитись/: Я дуже радію,що незабаром з вами побачусь. Слово "тішитись" стосується переважно до малих дітей: дитина тішиться іграшкою. Але якось незручно,коли кажуть: "Приходьте до нас,ми будемо тішитись". Краще по-літературному було б:"Приходьте до нас,ми будемо радіти/ або: будемо раді/".

РОЗПОРЯДЖЕННЯ /а не: розпорядок/: Розпорядженням президента ця умова скасована. В цім значенні не можна вживати слова "розпорядок", бо воно має інше значення: розпорядок дня, вечора тощо.
РОЗУМІТИСЯ НА ЧОМУ /а не: визнаватися/: він добре розуміється на конях. Слово "визнаватися" має інше значення - значення признання: Україна визнана всім світом нація.
СВІТЛО /а не: світ/: Світло вже погасло. Слово "світ" має інше значення: Ввесь світ знає про цю подію.
СПАСТИ НА ДУМКУ /а не: впасти/: Нікому не спало на думку, що так може статися. Слово "впасти" в цім значенні не вживається, воно має конкретне значення: впав олівець, книжка тощо.
СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ /а не: З'єдинені Держави/: Це - загальновживане в літературній мові позначення. Слово з'єдинений має інше значення, бо воно утворене від "єдиний", а тут мова йде про з'єднання, сполучення.
СТАВЛЕННЯ /а не: відношення/: Я помічаю у вас легковажне ставлення до своїх обов'язків. Може бути. ставлення до кого, відношення між ким.
ТАК /а не: стільки/: Інстинкт самозбереження його так загартований, що його ніщо не срашить. Це - речення способу /як?/, і вказівний "стільки" сюди не підходить, бо вказує на кількість: він стільки зазнав лиха на своєму віку.
ТАКИЙ, -КА /а не: настільки/: Його /митрополита Андрея/ сила духа, благородність і жертвенність такі великі, що... Але: Він на стільки не зробив, щоб давати йому таку плату. Тут "на стільки" вказує на кількість. А в першій фразі "такі" вказує лише на якість. Яка була б велика стилістична помилка, коли в наведенім прикладі про митрополита Андрея замість "такі" вжити слова "настільки".
ТОЙ, ТА /а не: цей, ця/: У війні перемагає той, хто має більшу силу. Але не можна: цей, хто має... Вказівний займенник той, та вживається в складному реченні. Займенник цей, ця - в простому реченні. Отже, треба: він цієї думки не розуміє; він був тієї думки, що краще примиритись.
ТЕПЕР /а не: зараз/: Я тепер працюю над новим твором. Не можна "зараз працюю", бо слово "зараз" має значення майбутнього часу: я зараз піду, зроблю тощо.
УВАГА /а не: розвага/: Подати на увагу /а не: під розвагу/, Слово "розвага" має інше значення, властиве його змістові: розвага молоді, дітей тощо.
У НЬОГО /а не: у його/: Заходи не мали в нього ніякого успіху. Особовий займенник "він" у відмінкових формах з прийменником обов'язково розвиває при собі н: у нього, з ним, на ньому тощо. Цього займенника не треба плутати з присвійним займенником "його" /його хата, в його хаті, під його хатою/, який має зовсім інше значення і не має при собі н. Отже порівняйте. був у нього - був у його хаті, сидів коло нього - сидів коло його хати.
ЧАШКА, ФІЛІЖАНКА /а не: горнятко/: Прошу дати мені чашку кави. Сказати "горнятко кави" може викликати в більшості українців усмішку, бо слово "горнятко" має інше значення - це невеличкий горщик; в нім можна тільки варити каву, а не пити.
ЧОЛОВІК /а не: муж/: Вона турбується про свого чоловіка. Не можна: "Вона турбується про свого мужа", бо слово "муж" вживається в літературній мові лише в значенні "державний муж", тобто діяч.
ЧОЛОВІК /а не: дружина/: Вона пішла з своїм чоловіком до театру. Не можна сказати "з своїм дружиною", бо слово "дружина" стосується тільки до жінки: Моя дружина пішла до міста. Але цілком мо-

жливий і синонім "жінка": Ми вдвох із жінкою працюємо /це значить - з дружиною/.

ЯКИЙСЬ /а не. який/. Через якийсь час ми прибули до призначеного місця. Займенник "який" - це питальний займенник і має зовсім інше значення: Через який ліс ми будемо переходити? Займенник "якийсь" - це невизначений займенник, як і інші займенники з часткою сь /хтось, десь, колись, чийсь тощо/ і надає реченню значення невизначености. В цім реченні він вказує на невизначеність часу.

/Далі буде/.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО — Переклав на нім. О.Грицай

ОЙ, ОДНА Я, ОДНА - ACH! ICH BIN SO ALLEIN

Ach! Ich bin so allein,
Wie ein Halm auf der Heide,
Und es gab mir mein Gott
Hier kein Glück, keine Freude.

Schwarze Augen nur hat
Mir der Herzgott gegeben,
Doch ich weinte sie aus
In dem einsamen Leben.

Ich erwuchs ohne Heim,
Ohne Schwester und Brüder,
Und ich welke dahin
Und erblühe nicht wieder.

Ach! Wo bleibt denn mein Lieb?
Hört ihr, Menschen, mein Klagen?
Nein... Ihr hört nicht... Und nie
Wird ein Mann nach mir fragen...

(1847) — O s t a p H r y c a j

ТАРАС ШЕВЧЕНКО — Переклали на італ. М.Липовецька і Ч.Меано

І ВИРІС Я НА ЧУЖИНІ - UCRAINA
/уривок/ (Frammento)

Il nostro vecchio Dniprò
steso fra le colline,
sembra un bambino nella cuna.
Esso traversa tutta
la nostra terra, e tutta
l'accarezza, specchiando
i suoi villaggi bianchi,
i suoi verdi giardini.

(1848) — M. Lipovetzka e C. Meano

Проф. Мірчук

ЮВІЛЕЙ ПРОФ. ЩЕРБАКІВСЬКОГО

Дня 4. березня ц.р. покінчив 70 літ свойого життя ректор Українського Вільного Університету, професор Вадим Михайлович Щербаківський, визначна індивідуальність на науковому горизонті України. Хоча живемо в дуже анормальних відносинах, то цей факт не сміє бути перешкодою, щоби українське громадянство взагалі, а українська студентська молодь зокрема відзначила цей день в належний хоча скромний спосіб. Не є завданням цієї короткої замітки дати оцінку наукових праць заслуженого ювіляра, бо це діло фахівців, які цілком певно використають цю нагоду, щоби розгорнути перед нашими очима останній період розвитку української археології та етнографії, зв'язаний з ім'ям Щербаківського. Але його діяльність така багата та многогранна, що навіть і нефахівець є в силі дати хоча не повну, але все ж таки цікаву картину чисто людських рисів нашого ученого.

Вже з ранньої молодости працює Щербаківський на науковому полі на Східніх Землях України, присвятивши свою увагу та любов праісторії України; одначе він не обмежується до своїх вузько-фахових студій, але, йдучи за притаманним усім українцям нахилом до всебічности, віддає свої сили на службу культурній роботі на всіх ділянках тоді, що правда, скромного національного життя над Дніпром. Цей многообіцюючий початок переривають арешт, заслання та виїзд за кордон, де він робить ближче, безпосереднє знайомство з Европою та з рідними братами по тому боці Збруча. На Західніх Землях Щербаківський зголошується сейчас до праці і бере активну участь у культурному житті галицької области, при чому вже тоді представляється він нам, як українець соборник у найкращому розумінні цього слова, для якого не існують ніякі кордони, ніякі різниці релігійно-церковні або класові - риса, яка характеризує нашого ученого увесь час аж по нинішній день. У Льоврані на побережжі Адрийського моря знайомиться він з великим українцем, митрополитом Шептицьким, за його посередництвом стає співробітником Національного Музею, що дає йому мжливість: об'їжджати галицькі села, пізнати тодішню нашу провідну верству з її добрими та лихими прикметами, одним словом - духово й фізично зблизитися до меншого брата на Західніх Землях. Саме тоді йшла підготовка до великого національного свята, до п е р ш о ї у к р а ї н с ь к о ї хліборобської виставки у Стрию 1909 р., яка під кожним оглядом мала великий успіх. І тут знову Щербаківський кидається у вир, нібито чужої йому праці, помагає усіми силами, де тільки була потреба, і радіє радістю та щастям своїх земляків.

Перша світова війна застає ученого на його вужчій батьківщині. Після революції 1917 року кидається він з новим запалом до культурно-наукової праці, помагає при організації полтавського університету, в цілі закупна книжок для бібліотек виїжджає за кордон і тут друкує у Відні велику, по-европейському видану працю про українське народне мистецтво у французькій та українській мовах. Повернувшися на батьківщину, стає директором музею в Полтаві; нове завдання відповідало цілковито його внутрішнім інтересам. Тимчасом на наших землях прийшло до радикальних політичних змін, які принесли знову новий державний лад на Україні. Щербаківський приходить до переконання, що серед цих обставин його праця буде зустрічатися з непере-

можними труднощами і тому виїжджає за кордон,до Праги,де стає професором археології на Українськім Вільнім Університеті /1922/. Тут читає він лекції не тільки по свойому фаху,але також з обсягу етнографії,дає доповіді в Історично-Філологічному Товаристві,які викликають зацікавлення в широких колах громадянства,бере активну участь в житті молоді,працює в Товаристві Української Культури,одним словом розвиває ту всесторонність,яка характеризує цілу його діяльність. Як педагог випускає у світ таких визначних учнів,як: Пастернак,директор музею у Львові, др. Кандиба,молодий учений з великим майбутнім,що нажаль згинув трагічно у німецькому концентраційному таборі, проф.Борковський,пізніший ректор українського униристету.

Не моє діло,давати фахову оцінку наукових праць Щербаківського, що, одначе,я можу ствердити з точки погляду моєї дисципліни,це факт, що він не обмежується збиранням хочаби як цікавого матеріялу,але,що все він прямує до синтези,що у своїй роботі шукає за широкими філософічними проблемами та старається дати оригінальну їх розв'язку. Він не задовольняється вузькою фаховістю,але намагається сперти висліди своїх дослідів на філософічних основах,що робить з нього науковця в модерному європейському розумінні цього слова. На підставі археологічного та етнографічного матеріялу проводить Щербаківський науковий доказ,що український нарід своїм походженням та своєю внутрішньою структурою наскрізь хліборобський нарід,обличчям своїм звернений на захід,належить до Европи та відмежовується різко від своїх північних та східніх сусідів. Виходячи з цього заложення,працює він над великим завданням,щоби,не оглядаючись на політичну приналежність українців до східнього бльоку,зблизити нас до Европи,дати нам заняти належне місце у сім'ї вільних демократичних народів. Для цієї цілі використовує він у першу чергу арену міжнародніх наукових з'їздів,щоби при помочі рефератів та особистих стосунків зазнайомити світ зі здобутками та напрямними української культури. Я мав нагоду,бути з ним на двох конґресах у Лунді /Швеція/ та у Брюсселі і бачити,як Щербаківський умів знайти спільну мову з представникам майже усіх націй без огляду на те,чи це був швед Аґрель,чи поляк Зелінскі,чи професор віденського униферситету Копперс,чи чех Нідерле,чи француз,чи югослов'янин. Я міг переконатися,що й ці чужинці ставилися до нашого ученого з великою пошаною та особистою симпатією.

Окрім виступів на міжнародній арені /17 конґресів/ переслідує Щербаківський ці самі тенденції й пером,друкуючи свої наукові праці у чеській,німецькій,французькій та інших мовах. Для прикладу наводжу тут тільки декільқа титулів. Ukrainské neolitické "ploŝĉadky" a obrad spalovanî. Obzor Prachistor.T.II; Zur Agathyrsenfrage. Eurasia. Sept. Antiqua T.IX; Eine palaolitische Station in Henci. Die Eiszeit. Bd.III; A propos de l'art pontique.XVI Congr.Intern. d'Authr. Bruxelle 1936; A problem des Slaves primitives. II. International Congres of Prehistoric and Protohistoric Sciences. Oslo 1936; A propos de la Psychologgie des aûters de l'ancien Art pontique. II. Congr. Intern. d'Esthétique et de Science de l'Art. Paris 1927. і т. д.

Що наш ювіляр і українською мовою оголосив цілий ряд праць, це річ самозрозуміла; знову тільки для прикладу наведу одну дуже важливу,синтетичну роботу під заголовком: Формація української нації.

Якщо хочемо коротенькими словами охопити індивідуальність Щербаківського,можемо сказати,що українське громадянство має в ньому справжнього українця-соборника у найкращому розумінні цього слова а також і великого европейця.

ПОДЯКА

Почуваємося до обов'язку, зложити щиру подяку Президії Ліґи Українських Політичних В'язнів за уділення нам матеріяльної помочі у висоті семестральної оплати на Українській Економічній Високій Школі.

З приємністю висловлюємо сьогодні повне наше задоволення з того, що друзі з Проводу Ліґи, з якими разом не так давно заглядали ми через густі колючі дроти, сьогодні відчувають нашу потребу та допомагають нам в осягненні вищого рівня науки.

Зобов'язуємося багатократно відплатитися жертвенною працею для суспільства.

Студенти-економісти
бувші політ. в'язні

СТУДЕНТСЬКА ПРЕСА

Вийшло 4. число "Студентського Шляху" за місяць березень. Число цікаве й позем його може вдоволити студентство. Особливо вартісна стаття ВКВ "До проблем студентської преси", в якій автор обговорює докладно завдання студентської преси в першу чергу, як формуючого чинника. Наводимо уривок статті:

"Що ж до завдань студентської преси, то їх багато. Всіх їх можна звести до спільного знаменника: творити, ф о р м у в а т и й організувати духовість студента. В н а р о д ж е н и х вже індивідуах - формувати, а мертвих ще збудити свідомість про існування глибин людського життя, спрямувати туди зір, де б'є джерело незнищимої сили людства - на духові вартості. А щойно тоді йде формування та організування, як завершення. А що усвідомлення буває інколи більш конечне, головно в наших часах з їхніми воєнними наслідками матеріялізації понять, це ясно. Тому студентська преса повинна бути до певної міри д в о щ а б е л ь н а: нижчий ступінь - зовсім не простіший та легкий до розв'язки - і вищий, до якого треба відповідних широких горизонтів та конкретизації завдань, далекойдучих у своїх наслідках. Перше завдання - це до певної міри робота Г р о м а д. Друге - Централі. В нас дотепер нажаль так не є. Чому - це друге питання, його треба розв'язати також шляхом постанов Проводу Централі. Роз'яснити Громадам їх завдання, знести різниці між амбіціями поодиноких Громад, які більше дбають про "особисті" успіхи, як про " з а г а л ь н і ". Це треба в найкоротшому часі наладнати - і тоді студентська преса йтиме правильним шляхом свого росту".

Тісно в'яжеться зі статтею переклад: "Новий гуманізм у Франції". Стаття порушує багато питань, які особливо для нас можуть бути цікаві й зрозумілі:

"Ми перетерпіли мужно удари історії; ми зрозуміли, що неможливе дефінювати людину, умовини, її класу та події, що перекочуються попри неї, тимменше, як людина може зміняти своє тіло, як вона хоче залишитися тою самою.

Тимменше може вона зміняти своє становище і всетаки залишитися тою самою, якою вона була попередньо: бо вона те тіло, вона те становище, що його вона собі сама вишукала. Але ми зрозуміли теж, що ані вплив історії, ані вплив світу не спроможні діяти на нас

визнаючи наші шляхи: бо не історія диктує нам ролю,яку ми граємо на її шляху. Самі вибираємо її собі. Усі ми були в Франції переможеними,але нам,кожному зокрема треба було рішитися,чи хочемо прийняти,чи не признавати програної. Ми могли свобідно опускати голови вділ,але ми могли теж противитися. Ніхто не диктував нам нашого становища: ми мали вибір. Вповні заплутані у світовій звірусі,зовсім незалежно у нас зродилося наше взаємне зрозуміння у цьому своєрідному пережитті. А тепер залишилось нам тягнути наслідки з цього досвіду. Тому,що на цьому світі кожний розуміє тільки самого себе і тому,що все людство опирається лиш на одиниці,я не в силі робити різниці між іншими і мною. Тоді слова "альтруїзм" і "еґоїзм" тратять свій змисл: у праці для других віднаходжу самого себе,у службі для других служу самому собі. Інтелектуаліст,який свідомий цієї правди,не замкнеться ніколи у вежі зі слоневої кости,він шукатиме контакту з другими,творитиме щось для других. Тому також виявилося,що найвищим добром,про якого вартість кожний з нас зумів підчас цього важкого часу проби переконатися,є воля,яка дає нам змогу тріюмфувати понад усім,що не виводиться з нашого нутра і що дає нам змогу пізнати наше буття на землі й черпати з нього найбільші радості. Тому ми доложимо усіх зусиль,щоб і для других виборoти цю правдиву волю. Тим сами зростатиме і наша власна воля. Це влучно сказав Геґель у своїй ділянці "Der Herr und der Sklave". "Ніхто не може бути вільний у народі невільників". Інші мусять пізнати нашу волю,щоб вона стала правдою".

Стаття "Про духове відродження університету" криє в собі багато думок,які нуртують у нас не від сьогодні:

"Це важкий предмет,тому що коли йде про університет,інтелектуальні й духові вимоги покриваються в той спосіб,що стає річчю неможливою їх відокремити. Студент пручається сьогодні перед тими інтелектуальними субтельностями,що йому видаються простою грою духа. Світ ще занадто хворий,щоби ця гра була дозволена. Варто покінчити з тим. Стережімся однак цього,бо цей здоровий реалізм може осягти межу,де він стає чистим утилітаризмом.Численні сьогодні студенти,які ходять на університет,щоби набрати техніки,конечної до виконування їх професії - і більш нiщо. Багато зроблено і не без рації; процес університету став лібeральним; але вміймо признати передусім те,що завдячуємо цьому вчорашньому університетові; це він,що навчив нас про те,що значить свобода думки;він часто був подивугідною школою інтелектуальної чесности. Чи ми науковці,чи письменники,чи юристи,всі ми знали тих людей,яких одушевляла правдива щирість їх дисципліни. Вони означували нашого духа для життя і ми завдячуємо їм щось ліпшого з нас самих. Любов до правдивого,що захоплювала кожного з наших учителів,що цим захоплює ще сьогодні інших,ставила його понад і поза котерії,поза всі національні й расові межі; цей універсалізм не означав інше,як те,що їх наука була роз'єднана - без зв'язку з конкретною дійсністю існування. Це чисті душевні радощі,що є після всього одним з найбільших дарів,що ними наділив нас Створитель. Було б жахливе,якщоб під покровом безпосередньої користолюбивости ми затратили змисл цієї заразем інтелектуальної і духової вартости,що репрезентує інтензивне пошукування правди в якійнебудь ділянці. Скажім просто: світ,який ці радощі уважав би люксусом,був би зубожілим світом,бо людина не бачить тільки хліба".